

Türkiye’de Müzik Teorisi Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

An Analysis of Postgraduate Theses in the Field of Music Theory in Turkey

Ayten Cansız¹, Burcu Kalkanoğlu²

¹Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Müzikoloji Bölümü, Trabzon, Türkiye

²Trabzon Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, Müzikoloji Bölümü, Trabzon, Türkiye

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de müzik teorisi alanında 2022-2026 (Nisan dahil) yılları arasında oluşturulan lisansüstü tezleri çeşitli değişkenler açısından değerlendirerek bu alanın güncel akademik eğilimlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada belgelerin incelenmesi yöntemi kullanılmış ve veriler Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veritabanından elde edilmiştir. Belirlenmiş anahtar kelimelere dayanarak yapılan aramalar neticesinde, erişime açık ve birbirinden farklı toplam 143 tez araştırma kapsamına alınmıştır. Toplanan veriler; tez türü, yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı, danışman unvanı ve konu başlıkları gibi unsurlar bakımından incelenmiş ve analiz aşamasında frekans (n) ve yüzde (%) değerleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, tezlerin büyük bir kısmı yüksek lisans çalışmaları (%62,94) tarafından oluşturulmakta, bunu doktora tezleri (%34,26) takip etmekte; sanatta yeterlik tezlerinin oranı ise oldukça düşük (%2,80) kalmaktadır. Yıllara göre dağılım incelendiğinde, tez üretiminin özellikle 2022-2024 döneminde yoğunlaştığı görülmektedir. Üniversiteler bazında değerlendirmelerde İstanbul Teknik Üniversitesi’nin belirgin şekilde öne çıktığı; enstitü bazında ise Lisansüstü Eğitim Enstitüleri’nin akademik üretimde merkezi bir rol üstlendiği tespit edilmiştir. Anabilim dalları açısından tezlerin büyük ölçüde “Müzikoloji ve Müzik Teorisi” ile “Müzik Teorileri” alanlarında yoğunlaştığı belirlenmiştir. Danışman unvanlarının dağılımı, yüksek lisans tezlerinde daha dengeli bir yapı sergileyerek doktora tezlerinde danışmanlığın büyük oranda profesörler tarafından yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Konu dağılımı incelendiğinde ise tezlerin çoğunluğunun müzik teorisi eğitimi, öğretim süreçleri ve öğrenci odaklı değişkenler üzerinde yoğunlaştığı, bununla birlikte disiplinlerarası ve kuramsal çalışmaların daha sınırlı kaldığı gözlemlenmektedir. Türkiye’de müzik teorisi alanında lisansüstü tezlerin belirli kurumsal merkezler ve eğitim odaklı konular etrafında yoğunlaştığı; doktora ve özellikle sanatta yeterlilik seviyesindeki çalışmaların artırılmasına, disiplinlerarası yaklaşımların geliştirilmesine ve kuramsal derinliğin artırılmasına ihtiyaç olduğu ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın, alanın güncel durumunu göstererek gelecekte yapılacak araştırmalara yön veren bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Müzik teorisi, lisansüstü tez, Türkiye.

Abstract

The aim of this study is to reveal current academic trends in music theory in Türkiye by evaluating postgraduate theses created in this field between 2022 and 2026 (inclusive of April) in terms of various variables. The research employed a document analysis method, and data were obtained from the Council of Higher Education (YÖK) National Thesis Center database. Based on searches using predetermined keywords, a total of 143 publicly accessible and diverse theses were included in the research. The collected data were analyzed in terms of factors such as thesis type, year, university, institute, department, advisor title, and subject headings, and frequency (n) and percentage (%) values were used in the analysis phase. According to the research results, the majority of theses are master's theses (62.94%), followed by doctoral theses (34.26%); the proportion of theses for artistic proficiency remains quite low (2.80%). When the distribution by year is examined, it is seen that thesis production is particularly concentrated in the 2022-2024 period. In university-based evaluations, Istanbul Technical University stands out significantly; while institute-based evaluations, Graduate Education Institutes have been found to play a central role in academic production. In terms of departments, it has been determined that theses are largely concentrated in the fields of "Musicology and Music Theory" and "Music Theories". The distribution of advisor titles shows a more balanced structure in master's theses, while in doctoral theses, advisory roles are largely undertaken by professors. An examination of the subject distribution reveals that the majority of theses focus on music theory education, teaching processes, and student-centered variables, while interdisciplinary and theoretical studies remain more limited. It has been shown that postgraduate theses in the field of music theory in Türkiye are concentrated around specific institutional centers and education-focused topics; there is a need to increase doctoral and especially proficiency in arts level studies, develop interdisciplinary approaches, and enhance theoretical depth. This study is expected to serve as a resource guiding future research by demonstrating the current state of the field.

Keywords: Music, Music theory, postgraduate thesis, Türkiye.

Giriş

Müzik teorisi, dünya müziklerinin icrası için gerekli kurallar bütününe kapsayan; müziğin temel prensiplerini ve uygulamalarını açıklayan bir alan olarak kabul edilmektedir. Hem teorik hem de uygulamalı boyutları içeren müzik teorisi, müzikal yapının temelini oluşturan önemli bir disiplin niteliği taşımaktadır (Önal, 2012). Aynı zamanda müzik eğitiminin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmekte ve bireylerin müzikal becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir rol oynamaktadır. Bu yönüyle müzik teorisi eğitimi, müzik eğitimi sürecinde önemli bir yere sahiptir.

Bu bağlamda müzik teorisi eğitimi; bireylerin müzikal anlayışlarını derinleştiren, performans becerilerini geliştiren ve müzikal yaratıcılıklarını destekleyen önemli bir eğitim alanıdır. Bu süreç, bireylerin müziği daha bilinçli bir şekilde kavramalarına, yorumlamalarına ve ifade etmelerine olanak sağlayarak müzikal yeterliliklerinin gelişiminde anahtar bir rol üstlenmektedir (Özgür ve Aydoğan, 2018). Dolayısıyla müzik teorisi dersi, bireylerin müziği daha anlamlı ve bilinçli biçimde deneyimlemelerine katkı sağlamak ve müzikal potansiyellerini ortaya çıkarmalarına imkân tanıyan temel bir yapı sunmaktadır. Bu nedenle, müzik eğitimi süreçlerinde müzik teorisine gereken önemin verilmesi kaçınılmaz bir gereklilik olarak görülmektedir.

Türkiye’de müzik teorisi üzerine yapılan çalışmalar, hem Batı müziği hem de Türk müziği gelenekleri çerçevesinde gelişmiş ve bu iki alan etrafında zengin bir araştırma disiplini oluşturmuştur. Özellikle Cumhuriyet sonrası dönemde müzik eğitimi kurumlarının yaygınlaşmasıyla, konservatuvarlar ve üniversiteler açılmıştır, böylece müzik teorisiyle ilgili akademik üretim hız kazanmıştır. Bu üretim sürecinin büyük bir kısmını ise lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Yüksek lisans ve doktora düzeyinde yazılan bu tezler, belirli konuların derinlemesine ele alınmasını sağlayarak hem akademik literatüre katkıda bulunmakta hem de müzik teorisi alanındaki gelişim yönlerini açığa çıkarmaktadır.

Lisansüstü tezler, belirli bir dönemde akademik ilgi alanlarının hangi konular üzerinde yoğunlaştığını, tercih edilen yöntemleri ve bilimsel yaklaşımlardaki değişimleri göstermesi açısından değerli veri kaynaklarıdır. Bu nedenle, müzik teorisi üzerine yazılmış tezlerin sistematik bir biçimde analizi, alanın genel eğilimlerini belirlemek, yeterince ilgi görmemiş konuları saptamak ve gelecekteki araştırmalara rehberlik etmek açısından çok önemli bir rol oynamaktadır.

Türkiye’de belli bir müzik alanına dair lisansüstü tezlerin sistematik olarak incelenmesine odaklanan araştırmalar, bu alandaki akademik eğilimleri ve araştırma yönelimlerini açığa çıkardığı için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Karkın (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Güzel Sanatlar çerçevesinde Müzik Bilimleri alanında 2010 yılına kadar tamamlanan lisansüstü tezler farklı açılardan incelenmiştir. Araştırmada, toplamda 134 tez (107 yüksek lisans, 21 doktora ve 6 sanatta yeterlik) değerlendirmeye alınmış ve tezler; anabilim dalları, üniversiteler, enstitüler, danışmanlık durumu, yıllara göre dağılım ve konu alanları gibi kriterler doğrultusunda analiz edilmiştir. Müzik bilimleri alanındaki lisansüstü tezler genel olarak değerlendirildiğinde, bu alanın müzik sosyolojisi, tarihsel müzikoloji ve etnomüzikoloji gibi bir dizi farklı disiplini kapsayan oldukça geniş bir araştırma potansiyeline sahip olduğu gözlemlenmektedir. Ancak 2010 yılına kadar yazılan tezlerin sayısının, geçen zaman dikkate alındığında sınırlı kaldığı dikkat çekmektedir. Bu durumun, lisansüstü programların açılmasının çoğunlukla öğretim elemanı yeterliliğine bağlı olması ve özellikle yeni kurulan bölümlerde bu eksikliğin devam etmesiyle ilgili olduğu ifade edilmektedir. İncelenen tezlerde çoğunlukla müziğin tarihsel ve sosyo-kültürel yönlerini ele alan betimsel araştırma yöntemlerine ağırlık verildiği, buna karşın eğitim odaklı çalışmaların daha az olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, 2000 yılı sonrasındaki kurum sayısındaki artışın, lisansüstü programların yaygınlaşmasına ve araştırma üretiminin hız kazanmasına katkı sağladığı görülmektedir. Bu bağlamda, müzik bilimleri alanında yapılacak lisansüstü çalışmaların hem akademik yapıya uygun bir şekilde planlanması hem de ulusal ve uluslararası literatürle bağlantılı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra, alanın gelişmesi için fiziksel altyapının güçlendirilmesi ve nitelikli öğretim elemanlarının yetiştirilmesine yönelik çabaların artırılmasının zorunlu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Kalkanoğlu (2020) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’de 2013-2020 yılları arasında piyano üzerine yazılmış lisansüstü tezler çeşitli boyutlardan incelenmiştir. Nitel bir araştırma yaklaşımıyla yürütülen ve betimsel modelin benimsendiği bu çalışmada, veri toplama aşamasında doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi’nde

“piyano” anahtar kelimesi ile yapılan tarama sonucunda ulaşılabilen 167 tez analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, tezlerin çoğunluğunun yüksek lisans çalışmaları olduğu ve en yüksek üretimin 2019 yılında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Çalışmaların ağırlıklı olarak eğitim bilimleri enstitülerinde ve özellikle Gazi Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı belirlenmiştir. Ayrıca, tez konularının genellikle eser analizi üzerine yoğunlaştığı ve araştırmalarda en çok betimsel (tarama) modelin tercih edildiği anlaşılmıştır. Bu çalışma, müzik alanındaki lisansüstü tezlerin genel eğilimlerini ortaya koyması açısından önemli bir yere sahip olmakta ve müzik teorisi alanına yönelik benzer araştırmalar için bir rehber niteliği taşımaktadır.

Üstün (2020) tarafından yapılan araştırmada, Türkiye’de üflemeli müzik aletleriyle ilgili yazılan lisansüstü tezler çeşitli açılardan değerlendirilmiştir. Bu çalışma, 1991-2019 yılları arasında tamamlanan ve Yükseköğretim Kurulu Tez Dokümantasyon Merkezi’nde bulunan toplam 230 tezi kapsamaktadır. Nitel bir yöntemle yürütülen çalışma, veri toplama aracı olarak doküman analizi kullanmış ve elde edilen veriler frekans ve yüzdelik değerler ile analiz edilmiştir. İncelemeler sonucunda, üflemeli çalgılarla ilgili lisansüstü tezlerin çoğunluğunu yüksek lisans tezlerinin oluşturduğu görülmüştür. Çalgı türleri açısından en fazla araştırma flüt üzerine yapılırken, üniversite bazında da Gazi Üniversitesi’nin en fazla tez üreten kurum olduğu tespit edilmiştir. Konu dağılımı açısından bakıldığında, tezlerin büyük ölçüde eser incelemeleri üzerine yoğunlaştığı; metodolojik olarak ise nitel yöntemlerin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Bu çalışma, Türkiye’de üflemeli çalgılarla ilgili yazılmış lisansüstü tezlerin eğilimlerini ortaya koyarak, konu seçimleri, metodolojik tercihler ve kurumsal dağılımlar bakımından alanın mevcut durumunu detaylı bir biçimde sunmakta ve bu açıdan literatüre katkıda bulunmaktadır.

Şirin ve Kıvılcım (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, Türkiye müzik alanında eylem araştırması yaklaşımını kullanan lisansüstü tezler çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Toplamda 17 tez incelenmiş; bu tezlerin doktora (%52,9) ve yüksek lisans (%47,1) düzeylerinde dengeli dağıldığı, ancak sanatta yeterlik düzeyinde bir çalışma bulunmadığı gözlemlenmiştir. Üniversitelerin dağılımına baktığımızda, en çok tezin Marmara Üniversitesi’nde hazırlandığı, diğer üniversitelerde ise daha az sayıda çalışma yapıldığı anlaşılmıştır. Tezlerin büyük bölümünün eğitim bilimleri enstitülerinde yazıldığını ve özellikle son yıllarda, en fazla 2020 yılında olmak üzere, çalışmaların sayısında bir artış görüldüğü belirlenmiştir. İncelenen tezlerde veri toplama aşamasında farklı yöntem ve araçların bir arada kullanıldığı, en sık tercih edilen veri toplama yöntemlerinin görüşme ve video kaydı olduğu saptanmıştır. Bu durum, çalışmalarda veri çeşitliliğine önem verildiğini göstermektedir. Tezlerin farklı alanlara dağıldığı, en yoğunlaşmanın çalgı eğitimi alanında olduğu, bunu öğretim yöntemleri ve müzik eğitimi alanlarının izlediği tespit edilmiştir. Çalışma grupları açısından değerlendirildiğinde, araştırmaların çoğunlukla lisans öğrencileriyle yürütüldüğü, ancak lise ve lisansüstü düzeyindeki bireylerle yapılan çalışmaların sınırlı kaldığı dikkati çekmektedir. Genel olarak bu çalışma, müzik alanında eylem araştırması temelli lisansüstü tezleri kapsayıcı bir şekilde inceleyerek alandaki mevcut durumu ortaya koymakta ve

özellikle yöntem çeşitliliği, çalışma alanları ve örneklem grupları açısından gelecekteki araştırmalar için önemli bulgular sunmaktadır.

Çiçek (2022) tarafından yapılan araştırmada, Türkiye’de müzik teorisi alanındaki akademik çalışmalar, lisansüstü tezler aracılığıyla incelenmiştir. Tarama modeli üzerinde yapılan bu çalışmada, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki tezler ele alınmış; veriler Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden alınmıştır. Araştırma kapsamında, tezler; yazıldığı üniversite, danışman unvanları, yazarların cinsiyetleri, tamamlama tarihleri, tez türleri ve konu alanları açısından istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Bu çerçevede toplamda 160 tez değerlendirilmiştir ve inceleme süreci en eski tezden başlayarak 2022 yılı Nisan ayı dahil olacak şekilde sınırlanmıştır. Araştırmanın bulguları, Türkiye’de müzik teorisi üzerine yazılan lisansüstü tezler arasında doktora tezlerinin yüksek lisans tezlerine oldukça yakın bir orana sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, cinsiyet dağılımında kadın ve erkek araştırmacıların oranlarının birbirine benzer olduğu belirlenmiştir. Üniversiteler bazında yapılan incelemede, lisansüstü tezlerin büyük bir kısmının İstanbul Teknik Üniversitesi’nde yapıldığı, Hacettepe Üniversitesi’nin de diğer kurumlara göre öne çıktığı tespit edilmiştir. Bu durum, üniversitelerin köklü geçmişi, bulundukları yer, akademik kadro yapısı ve müzik teorisi alanının ilgili bölümlerde ayrı bir anabilim dalı olarak yer alması gibi çeşitli etkenlerle ilişkilendirilmiştir.

Literatür incelendiğinde, piyano, enstrüman eğitimi, müzik bilimleri veya belirli yöntemler üzerinde yoğunlaşan çalışmaların dikkat çekici bir birikim oluşturduğu görülmektedir. Bununla birlikte, müzik teorisi alanına özgü lisansüstü tezleri kapsamlı ve sistematik bir şekilde ele alan araştırmaların sayısının az olduğu dikkat çekmektedir. Çiçek (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışma, bu alanda önemli bir katkı sağlasa da, mevcut literatürde müzik teorisi tezlerinin mevcut durumunu güncel verilerle inceleyen daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, alanın gelişim sürecinin, araştırma profili ve akademik üretim dinamiklerinin daha kapsamlı bir şekilde ortaya konulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu açıdan, mevcut çalışma, müzik teorisi alanında araştırma yapmak isteyenler için rehber niteliğinde bir kaynak olmayı hedeflemekte; yalnızca süreci tasvir etmekle kalmayıp, aynı zamanda alanın gelişimi için gereken unsurları gün yüzüne çıkarmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de müzik teorisi alanında yapılmış lisansüstü tezleri çeşitli değişkenler (yıl, üniversite, konu vb.) açısından inceleyerek alanın akademik gelişim sürecini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışmada, müzik teorisi kapsamında ele alınan konuların dağılımı, kullanılan araştırma yöntemleri ve zaman içerisindeki değişim eğilimleri analiz edilerek kapsamlı bir değerlendirme yapılması hedeflenmektedir. Araştırma kapsamında şu sorulara yanıt aranacaktır:

1. Türkiye’de müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı nasıldır?
2. Türkiye’de müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin yazıldığı yıllara göre dağılımı nasıldır?
3. Türkiye’de müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
4. Türkiye’de müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin enstitülere göre dağılımı nasıldır?

5. Türkiye’de müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
6. Türkiye’de müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin danışman unvanlarına göre dağılımı nasıldır?
7. Türkiye’de müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımı nasıldır?

Bu araştırma soruları, Türkiye’de müzik teorisi alanındaki akademik üretimin mevcut durumunu ortaya koyması ve alanın yönelimlerini belirlemesi açısından önem taşımaktadır. Her bir soru, alanın farklı bir boyutuna ışık tutarak literatüre bütüncül bir bakış sunmaktadır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, müzik teorisi alanının Türkiye’deki akademik yönelimi ortaya konulmuş ve gelecekte yapılacak çalışmalar için öneriler geliştirilmiştir.

Yöntem

Bu araştırmanın kuramsal temelini oluşturmak amacıyla gerçekleştirilen literatür taraması, Türkiye’de 2022-2026 döneminde müzik teorisi alanında yapılmış lisansüstü tez çalışmalarının sistematik bir biçimde incelenmesini kapsamaktadır. Bu doğrultuda, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanı taranmıştır. Tarama süreci ilk olarak anabilim dalı sekmesinde “Müzik Teorileri” anahtar sözcüğü ile gerçekleştirilmiş ve bu kapsamda 2022-2026 (Nisan dahil) erişime açık 18 teze ulaşılmıştır. Daha sonra aynı sekme üzerinden “Müzikoloji ve Müzik Teorisi” anahtar sözcüğü ile yapılan aramada 2022-2026 döneminde erişime açık 71 tez belirlenmiştir. Bunun yanı sıra bilim dalı sekmesi kullanılarak “Müzik Teorisi ve Kompozisyon” anahtar sözcüğü ile yapılan taramada 2022-2026 (Nisan dahil) dönemi için erişime açık 14 teze ulaşılmış, yine aynı sekmede “Müzikoloji ve Müzik Teorisi” anahtar sözcüğü ile gerçekleştirilen aramada ise 2022-2026 (Nisan dahil) dönemi için erişime açık 10 tez tespit edilmiştir. Ayrıca detaylı tarama bölümünde yer alan özet sekmesi üzerinden “Müzik Teorisi” anahtar sözcüğü kullanılarak yapılan incelemede erişime açık 69 tez daha belirlenmiştir. İlgili platformun sunduğu “Listem” özelliği sayesinde, farklı anahtar sözcüklerle yapılan aramalarda tekrar eden tezlerin ayıklanması sağlanmış ve elde edilen veriler düzenli bir şekilde sınıflandırılmıştır. Bu işlem sonucunda araştırma kapsamında birbirinden farklı erişime açık toplam 143 tez belirlenmiştir.

Araştırmanın zaman sınırlılığı, veri tabanında yer alan tezlerin kapsadığı dönem dikkate alınarak belirlenmiş olup, inceleme süreci 2022–2026 yılları (2026 yılı Nisan ayı dâhil) arasını kapsamaktadır. Bu tarih aralığının tercih edilmesinde, Çiçek (2022) tarafından gerçekleştirilen araştırmada 2022 yılı öncesi dönemin ayrıntılı biçimde incelenmiş olması etkili olmuştur. Bu doğrultuda mevcut çalışma, önceki araştırmayı tamamlayıcı nitelikte olup, daha güncel eğilimlerin ortaya konmasını amaçlamaktadır.

Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, diğer bir adıyla belgesel tarama yöntemi, mevcut kayıt ve belgelerin sistematik biçimde incelenmesi yoluyla veri elde edilmesini ifade etmektedir. Bu yöntem; belirli bir araştırma amacı doğrultusunda ilgili kaynaklara ulaşma, bu kaynakları okuma, gerekli bilgileri not alma ve elde edilen verileri değerlendirme süreçlerini kapsamaktadır (Karasar, 2005). Başka bir tanıma göre doküman analizi, basılı

ya da elektronik ortamda bulunan (bilgisayar destekli ve internet erişimli) materyallerin incelenmesi ve yorumlanmasını içeren bir süreçtir (Bowen, 2009). Aynı zamanda bu yöntem, araştırılan olgu ya da olgulara ilişkin bilgi içeren yazılı kaynakların analiz edilmesi olarak da ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu çalışma, doküman incelemesine dayalı olmakla birlikte bibliyometrik analiz yaklaşımı çerçevesinde yürütülmüştür. Bibliyometrik analiz yöntemi, bilimsel literatürün nicel değerlendirilmesi açısından belirli amaçlara hizmet eder. Bu yöntem, bilimsel yayınları, araştırmacıları, kurumları ve birçok çalışma alanını analiz etmeye yardımcı olur (Çavuş, 2024). Bu çalışma kapsamında bibliyometrik analiz yöntemi, incelenen lisansüstü tezlerin yıl, kurum, konu, tez türü ve çeşitli akademik değişkenler açısından analiz edilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca belirli bir araştırma alanındaki akademik üretim düzeyinin, çalışma eğilimlerinin ve araştırma yoğunluklarının ortaya konulmasını sağlamaktadır. Bibliyometrik analiz sonucunda elde edilen veriler, ilgili alanın mevcut akademik yapısının anlaşılmasına, araştırma boşluklarının belirlenmesine ve gelecekte yapılacak çalışmalara yön verilmesine katkı sunmaktadır (Kumar vd., 2023). Bu doğrultuda, bu çalışma Türkiye’de müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezleri bibliyometrik analiz yöntemiyle inceleyerek alanın akademik yapısını ve araştırma yönelimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu tanımlar doğrultusunda doküman incelemesinin mevcut yazılı kaynakların sistematik bir biçimde analiz edilmesine olanak tanıyan ve özellikle geçmişe dönük verilerin değerlendirilmesinde sıklıkla tercih edilen bir araştırma yöntemi olduğu söylenebilir. Elde edilen verilerin analizinde, tezler belirli kategoriler altında sınıflandırılmış ve bu süreçte sınırlı düzeyde içerik çözümlemesinden yararlanılmıştır. Ancak araştırmanın temel amacı, verilerin derinlemesine yorumlanmasından ziyade mevcut durumun ortaya konulması olduğundan, analiz süreci ağırlıklı olarak betimsel (tanımlayıcı) nitelik taşımaktadır. Bu doğrultuda tezler; tez türü, yıl, üniversite, enstitü, bilim dalı, danışman unvanı ve araştırma konusu gibi değişkenler açısından incelenmiştir.

Verilerin çözümlenmesinde frekans (n) ve yüzde (%) değerlerinden yararlanılmış, elde edilen bulgular tablo ve şekiller halinde düzenlenerek yorumlanmıştır. Bu sayede müzik teorisi alanındaki lisansüstü tezlerin genel eğilimleri, dağılım özellikleri ve öne çıkan yönleri sistematik bir biçimde ortaya konulmuştur.

Bulgular

Tablo 1’de, Türkiye’de müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı sunulmuştur.

Tablo 1

İncelenen lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı

Tez türü	Frekans (n)	Yüzde (%)
Yüksek Lisans	90	62,94
Sanatta Yeterlik	4	2,80

Doktora	49	34,26
Toplam	143	100,00

Tablo 1'e bakıldığında, Türkiye'de müzik teorisi alanında yapılan lisansüstü tezlerin büyük bir kısmının yüksek lisans aşamasında yoğunlaştığı görülmektedir (n=90; %62,94). Bu durum, alandaki akademik üretimin önemli bir bölümünün giriş ve orta düzey araştırmalardan oluştuğunu ve yüksek lisans programlarının bilgi üretiminde kritik bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Doktora tezleri ise toplamın yaklaşık üçte birine tekabül etmektedir (n=49; %34,26). Bu oran, alanda daha ileri düzey ve derinlemesine çalışmaların belirli bir seviyeye ulaştığını, ancak yüksek lisans tezlerine kıyasla daha az yaygın olduğunu göstermektedir. Doktora düzeyindeki bu görece azlık; akademik kadro durumu, program sayısı veya uzmanlık gereklilikleri gibi çeşitli etkenlerle bağlantılı olabilir. Sanatta yeterlik tezlerinin oranı ise son derece düşüktür (n=4; %2,80). Bu durum, müzik teorisi alanında sanatsal üretim odaklı akademik çalışmaların oldukça kısıtlı kaldığını ve bu seviyedeki araştırmaların yeterince yaygınlaşmadığını göstermektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, müzik teorisi alanındaki lisansüstü çalışmaların çoğunlukla yüksek lisans düzeyinde yoğunlaştığı, doktora düzeyinde daha az ama önemli bir üretim bulunduğu ve sanatta yeterlik düzeyinin oldukça düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu dağılım, alanın özellikle ileri düzey uzmanlaşma ve sanatsal araştırma açısından gelişime açık olduğunu göstermektedir.

Tablo 2'de, incelenen tezlerin yıllara göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 2

İncelenen lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı

Yıl	Yüksek Lisans		Sanatta Yeterlik		Doktora		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
2022	24	16,78	0	0	15	10,49	39	27,27
2023	22	15,38	0	0	6	4,20	28	19,58
2024	23	16,08	0	0	14	9,79	37	25,87
2025	19	13,29	2	1,40	11	7,69	32	22,38
2026 (Nisan)	2	1,40	2	1,40	3	2,10	7	4,90
Toplam	90	62,94	4	2,80	49	34,26	143	100,00

Tabloya bakıldığında, Türkiye'de müzik teorisi üzerine yazılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımında özellikle son dönemlerde belirgin bir artışın olduğu gözlemlenmektedir. Araştırma bulgularına göre, en fazla tez üretimi 2022 (n=39; %27,27), 2023 (n=28; %19,58) ve 2024 (n=37; %25,87) yıllarında gerçekleşmiştir. Bu durum, müzik teorisi alanına yönelik akademik ilginin bu yıllarda arttığını ve tez üretiminin belirli yıllarda yoğunlaştığını göstermektedir.

Tez türleri açısından incelendiğinde, yüksek lisans tezlerinin tüm yıllar boyunca öne çıktığı anlaşılmaktadır. Özellikle

2022, 2023 ve 2024 yıllarında yüksek lisans tezlerinin sayısında bir artış görülmesi, bu alanın akademik üretiminde bu seviyenin belirleyici bir rol üstlendiğini göstermektedir. Doktora tezleri de bu yıllarda dikkate değer bir sayıya ulaşmış olsa da, yüksek lisans tezlerine oranla daha azdır. Sanatta yeterlik tezlerinin ise sadece 2025 ve 2026 yıllarında ortaya çıkması ve toplamda oldukça sınırlı sayıda olması, bu tür çalışmaların alanda yeni yeni geliştiğini veya henüz yaygınlaşmadığını düşündürmektedir. 2025 yılına bakıldığında (n=32; %22,38), tez üretiminin yüksek bir seviyede devam ettiği ancak önceki yıllara göre hafif bir düşüş yaşandığı gözlemlenmektedir. 2026 yılı verileri yalnızca Nisan ayını kapsadığından (n=7; %4,90), bu yıl için görülen düşük sayılar yıl tamamlandığında artış gösterebilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye’de müzik teorisi alanındaki lisansüstü tezlerin özellikle 2022–2024 yılları arasında yoğun bir şekilde üretildiği, sonraki yıllarda ise dalgalı olsa da devam ettiği ortaya çıkmaktadır. Bu durum, alandaki gelişmelerin son yıllarda arttığını ancak henüz istikrarlı ve sürekli bir yükseliş gösteremediğini göstermektedir.

Tablo 3’te incelenen lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 3

İncelenen lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı

Üniversite	Yüksek Lisans		Sanatta Yeterlik		Doktora		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Anadolu			1	0,70			1	0,70
Ankara					3	2,10	3	2,10
Ankara Hacı Bayram Veli					1	0,70	1	0,70
Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar	16	11,19					16	11,19
Atatürk	2	1,40					2	1,40
Bahçeşehir	1	0,70					1	0,70
Bandırma Onyediy Eylül	1	0,70					1	0,70
Burdur Mehmet Akif Ersoy	1	0,70					1	0,70
Dokuz Eylül			1	0,70			1	0,70
Erciyes					2	1,40	2	1,40
Gazi	1	0,70			5	3,50	6	4,20
Hacettepe	7	4,90					7	4,90
Haliç	1	0,70	1	0,70			2	1,40
İnönü	1	0,70			2	1,40	3	2,10
İstanbul Okan	1	0,70	1	0,70			2	1,40
İstanbul Teknik	43	30,07			30	20,98	73	51,05
Kastamonu	1	0,70					1	0,70
Kocaeli					1	0,70	1	0,70
Marmara					2	1,40	2	1,40
Mimar Sinan Güzel Sanatlar	1	0,70					1	0,70
Muğla Sıtkı Koçman	1	0,70					1	0,70
Necmettin Erbakan	2	1,40					2	1,40
Nevşehir Hacı Bektaş Veli	1	0,70					1	0,70
Ondokuz Mayıs	2	1,40			2	1,40	4	2,80

Ordu	2	1,40			2	1,40		
Süleyman Demirel	1	0,70			1	0,70		
Şırnak	2	1,40			2	1,40		
Van Yüzüncü Yıl	1	0,70			1	0,70		
Yeditepe	1	0,70			1	0,70		
Yıldız Teknik					1	0,70	1	0,70
Toplam	90	62,94	4	2,80	49	34,26	143	

Tablo 3'e bakıldığında, dağılımın oldukça dengesiz olduğu ve bazı üniversitelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle İstanbul Teknik Üniversitesi, yüksek lisans (43 tez, %30,07) ve doktora (30 tez, %20,98) programlarında belirgin bir şekilde öne çıkmaktadır. Bu durum, Türkiye'deki müzik teorisi alanındaki akademik üretimin önemli bir bölümünün bu üniversitede biriktiğini göstermektedir. Bu nedenle, bu üniversitenin alanın kurumsal merkezi olduğu söylenebilir. Öte yandan, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi yüksek lisans düzeyinde (16 tez, %11,19) dikkate değer ikinci bir merkezdir; ancak burada doktora tezlerinin olmaması, bu kurumun daha çok lisansüstü eğitimin ilk aşamasında yoğunlaştığını düşündürmektedir. Hacettepe Üniversitesi (7 tez, %4,90) ve Gazi Üniversitesi (özellikle doktora: 5 tez, %3,50) gibi köklü okullar, sınırlı ama sürekli bir katkı sağlamaktadır. Bu üniversiteler, alanın sürekliliğini destekleyen fakat üretim hacmi açısından merkezi olmayan kurumlar olarak değerlendirilebilmektedir. Sanatta yeterlik tezleri ise yalnızca çok az sayıda üniversitede (Anadolu, Dokuz Eylül, Haliç, İstanbul Okan) ve toplamda sadece 4 tezle temsil edilmektedir, bu durum bu tez türünün hem kurumsal hem de sayısal açıdan oldukça kısıtlı kaldığını açıkça göstermektedir.

Genel görünümde, birçok üniversitenin yalnızca 1 veya 2 tezle temsil edildiği anlaşılmaktadır. Bu durum, müzik teorisi alanındaki akademik üretimin Türkiye genelinde yayılmakta olduğunu ancak henüz derinleşmiş ve güçlü araştırma merkezleri oluşturacak seviyede dengeli bir dağılım göstermediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4'te, incelenen tezlerin enstitüler arasındaki dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4

İncelenen lisansüstü tezlerin enstitülere göre dağılımı

Enstitü	Yüksek Lisans		Sanatta Yeterlik		Doktora		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	8	5,59			8	5,59	16	11,18
Güzel Sanatlar Enstitüsü	7	4,90	1	0,70	3	2,10	11	7,70
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	51	35,66	3	2,10	33	23,08	87	60,84
Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitüsü	16	11,19	-	-	-	-	16	11,19
Sosyal Bilimler Enstitüsü	8	5,59			5	3,50	13	9,09
Toplam	90	62,94	4	2,80	49	34,26	143	100,00

Tablo 4'ü incelediğimizde, Türkiye'deki müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin belirli kurumlar etrafında

yoğunlaştığı görülmektedir. En dikkat çekici bulgu, Lisansüstü Eğitim Enstitüleri’nin yüksek lisans (51 tez, %35,66) ve doktora (33 tez, %23,08) düzeyinde açık bir şekilde en yüksek oranı tutmasıdır. Bu durum, son yıllarda birçok üniversitede farklı enstitülerin bir araya gelerek oluşturduğu yapının, müzik teorisi alanındaki akademik çalışmalarda belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir.

Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitüsü’nde hazırlanan yüksek lisans tezlerinin (16 tez, %11,19) sayısının fazlalığı, bu enstitülerin alana özel uzmanlaşmış yapılar olarak önemli bir işlev üstlendiğine işaret etmektedir. Ancak bu enstitüde doktorayı ve sanatta yeterlik tezlerini barındırmaması, lisansüstü eğitim süreçlerinde kurumsal devamlılığın kısıtlı olabileceğini düşündürmektedir.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü (yüksek lisans: %5,59; doktora: %5,59) ve Sosyal Bilimler Enstitüsü (yüksek lisans: %5,59; doktora: %3,50) bünyesindeki çalışmalar ise müzik teorisinin disiplinler arası yapısını göstermektedir. Bu, alanın sadece sanatsal değil, aynı zamanda pedagojik ve sosyal bilimler açısından da değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

Güzel Sanatlar Enstitüsü ise tüm tez türlerinde (yüksek lisans %4,90; sanatta yeterlik %0,70; doktora %2,10) daha dengeli ama kısıtlı bir dağılım sergiliyor. Özellikle sanatta yeterlik tezlerinin çoğunluğunun bu enstitü altında yer alması, uygulamaya dayalı ileri düzey çalışmaların geleneksel olarak bu yapılar içinde yapıldığını göstermektedir.

Genel bir bakış açısıyla, müzik teorisi alanındaki lisansüstü tezlerin büyük ölçüde merkezi enstitü yapılarında yoğunlaştığı, öte yandan alanın farklı disiplinlerle ilişkisi sayesinde çeşitli enstitülere yayılan çok yönlü bir karakter sergilediği söylenebilir. Bununla birlikte, özellikle sanatta yeterlik düzeyindeki üretimin az olması, uygulamaya dayalı akademik çalışmaların kurumsal olarak daha fazla desteklenmesi gerektiğine işaret eder.

Tablo 5’te, değerlendirilen tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı bulunmaktadır.

Tablo 5

İncelenen lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı

Anabilim Dalı	Yüksek Lisans		Sanatta Yeterlik		Doktora		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Bilgisayar Mühendisliği	1	0,70					1	0,70
Bilişsel Bilimler	1	0,70					1	0,70
Çalgı Eğitimi	2	1,40					2	1,40
Felsefe	1	0,70					1	0,70
Geleneksel Türk Müzikleri	1	0,70					1	0,70
Güzel Sanatlar Eğitimi	10	6,99			9	6,29	19	13,28
İleri Oyunculuk	1	0,70					1	0,70
İslam Tarihi ve Sanatları	1	0,70			3	2,10	4	2,80
Müzik	8	5,59	4	2,80	1	0,70	13	9,09
Müzik Bilimleri					2	1,40	2	1,40

Müzik Eğitimi	1	0,70				1	0,70	
Müzik Teorileri	19	13,29				19	13,29	
Müzikoloji	1	0,70				1	0,70	
Müzikoloji ve Müzik Teorisi	40	27,97			30	20,98	70	48,95
Sahne Sanatları					1	0,70	1	0,70
Sanat ve Tasarım	1	0,70					1	0,70
Türk Dili ve Edebiyatı					1	0,70	1	0,70
Türk Musikisi	1	0,70					1	0,70
Türk Müziği	1	0,70			2	1,40	3	2,10
Toplam	90	62,94	4	2,80	49	34,26	143	100,00

Tabloya bakıldığında, Türkiye’de müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımının belirli akademik alanlar etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı, hem yüksek lisans (40 tez, %27,97) hem de doktora (30 tez, %20,98) seviyesinde en fazla paya sahiptir. Bu durum, müzik teorisi çalışmalarının önemli ölçüde bu birleşik akademik yapı altında geliştiğini ve alanın ana üretim merkezini oluşturduğunu göstermektedir. Ayrıca, Müzik Teorileri Anabilim Dalı (19 tez, %13,29) yalnızca yüksek lisans seviyesinde dikkat çekici bir yoğunluk göstermektedir. Bu bulgu, teorik çalışmalarda özellikle lisansüstü eğitimin ilk aşamasında yoğunlaşma olduğunu, ancak doktora aşamasında daha kapsayıcı programlara, örneğin “Müzikoloji ve Müzik Teorisi” gibi alanlara yöneldiğini düşündürmektedir.

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı da hem yüksek lisans (10 tez, %6,99) hem de doktora (9 tez, %6,29) düzeyinde kayda değer bir yer tutmaktadır. Bu, müzik teorisinin eğitimsel boyutunun önemli bir araştırma alanı olduğunu ve eğitim bilimleri ile etkileşimini ortaya koymaktadır. Müzik Anabilim Dalı ise tüm tez türlerinde (yüksek lisans %5,59; sanatta yeterlik %2,80; doktora %0,70) daha dengeleyici fakat sınırlı bir dağılım sergilemektedir. Özellikle sanatta yeterlik tezlerinin bu anabilim dalında yoğunlaşması, uygulamaya dayalı çalışmaların daha geniş bir “müzik” teması altında yapıldığını göstermektedir.

Diğer anabilim dallarına bakıldığında (örneğin İslam Tarihi ve Sanatları, Türk Müziği, Bilgisayar Mühendisliği, Bilişsel Bilimler vb.), tez sayılarının oldukça düşük olduğu ve genellikle tekil çalışmalarla temsil edildiği gözlemlenmektedir. Bu durum, müzik teorisinin disiplinlerarası etkileşime açık olmasına rağmen, bu etkileşimin henüz sınırlı düzeyde kaldığını göstermektedir.

Genel olarak incelendiğinde, müzik teorisi alanındaki lisansüstü tezlerin büyük oranda müzikoloji ve teori merkezli anabilim dallarında yoğunlaştığı, bunun yanı sıra eğitim, sosyal bilimler ve diğer disiplinlerle ilişkili çalışmaların daha yaygın ve düşük yoğunluklu bir yapı sergilediği söylenebilir. Bu bulgu, alanın kurumsal olarak belirli akademik merkezler etrafında şekillendiğini, ancak disiplinlerarası açılımların henüz yeterince gelişmediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 6’da, incelenen tezlerin danışman unvanlarına göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 6*İncelenen lisansüstü tezlerin danışman unvanlarına göre dağılımı*

D a n ı ʃ m a n Unvanı	Yüksek Lisans		Sanatta Yeterlik		Doktora		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Prof. Dr.	35	24,48	2	1,40	45	31,47	82	57,35
Doç. Dr.	41	28,67	1	0,70	3	2,10	45	31,47
Dr. Öğr. Üyesi	14	9,79	1	0,70	1	0,70	16	11,19
Toplam	90	62,94	4	2,80	49	34,26	143	100,00

“Doktora tezlerinde ise belirgin bir ayrım olduğu dikkat çekmektedir. Danışmanlık, çoğunlukla Prof. Dr. unvanına sahip öğretim üyeleri tarafından üstlenilmiştir (45 tez, %31,47). Bunun yanında Doç. Dr. (3 tez, %2,10) ve Dr. Öğr. Üyesi (1 tez, %0,70) unvanlarının oldukça az bir payı bulunmaktadır.

Sanatta yeterlik tezlerinde ise mevcut sayının oldukça az olduğu (toplamda 4 tez) ve danışmanlık görevlerinin tüm unvanlar arasında kısıtlı bir şekilde dağıldığı gözlemlenmektedir. Bu durum, bu tez türünün hem sayıca az hem de kurumsal olarak sınırlı bir alanda yer aldığını göstermektedir.

Tablo 7’de, araştırmada incelenen lisansüstü tezlerin araştırma konularına göre dağılımı verilmiştir. Araştırma konuları, incelenen lisansüstü tezlerin içerikleri doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Bu süreçte tezlerin amaç, kapsam ve anahtar kavramları dikkate alınarak benzer içeriklere sahip çalışmalar belirli temalar altında sınıflandırılmıştır. Tablo 7’de verilen konu başlıkları bu sınıflandırma doğrultusunda düzenlenmiştir.

Tablo 7*İncelenen lisansüstü tezlerin araştırma konularına göre dağılımı*

Araştırma konuları	Yüksek Lisans		Sanatta Yeterlik		Doktora		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Müzik Teorisi Eğitimi ve Öğretim Süreçleri	33	23,08	2	1,40	18	12,59	53	37,07
Öğrenci Tutumları, Başarı, Öz yeterlik ve Kaygı	28	19,58	1	0,70	16	11,19	45	31,47
Tarihsel ve Kuramsal Müzik Teorisi Çalışmaları	19	13,28	1	0,70	10	6,99	30	20,97
Disiplinlerarası ve Analitik Çalışmalar	10	6,99	-	-	5	3,50	15	10,49
Toplam	90	62,94	4	2,80	49	34,26	143	100,0

Tabloya bakıldığında, Türkiye’de müzik teorisi üzerine yazılan lisansüstü tezlerin belirli tematik konular etrafında toplandığı görülmektedir. En büyük pay, “Müzik Teorisi Eğitimi ve Öğretim Süreçleri” grubuna ait olduğu dikkat çekmektedir (yüksek lisans: 33 tez, %23,08; doktora: 18 tez, %12,59; sanatta yeterlik: 2 tez, %1,40). Bu durum, müzik

teorisinin yalnızca teorik bir disiplinden ibaret olmadığını, aynı zamanda eğitim metotları ve öğretim pratikleri açısından da önemli bir araştırma alanı sunduğunu göstermektedir. Özellikle yüksek lisans ve doktora seviyelerinde bu alanın belirgin bir şekilde öne çıkması, eğitimle ilgili çalışmaların süreklilik arz ettiğini işaret etmektedir.

İkinci sıradaki “Öğrenci Tutumları, Başarı, Öz yeterlik ve Kaygı” kategorisi (yüksek lisans: 28 tez, %19,58; doktora: 16 tez, %11,19; sanatta yeterlik: 1 tez, %0,70), müzik teorisi eğitimine ilişkin öğrenenler üzerindeki odaklanmanın yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, alanın psikolojik ve ölçme değerlendirme yönlerinin önemin giderek arttığını gösterir.

“Tarihsel ve Kuramsal Müzik Teorisi Çalışmaları” kategorisi (yüksek lisans: 19 tez, %13,29; doktora: 10 tez, %6,99; sanatta yeterlik: 1 tez, %0,70) daha geleneksel bir müzik teorisi temel alanı temsil etmesine rağmen, önceki iki kategoriden daha düşük bir orana sahiptir. Bu da, alanın klasik teorik çalışmalardan ziyade uygulamalı ve eğitim merkezli yönlere kaydığını düşündürmektedir.

Son olarak, “Disiplinlerarası ve Analitik Çalışmalar” kategorisi (yüksek lisans: 10 tez, %6,99; doktora: 5 tez, %3,50) görece sınırlı bir paya sahiptir ve müzik teorisinin diğer alanlarla etkileşimde bulunduğu çalışmaların henüz yeterince yaygın olmadığını göstermektedir. Bu durum, özellikle bilişim, bilişsel bilimler veya veri analizi gibi alanlarla etkileşimin gelişmesi için bir potansiyel barındırdığını ortaya koymaktadır.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, müzik teorisi alanındaki lisansüstü tezlerin büyük ölçüde eğitim ve öğrenme süreçlerine yönelik bir odakla hazırlandığı; bununla birlikte teorik derinlik ve disiplinlerarası yaklaşımların daha sınırlı kaldığı ifade edilebilir. Bu, alanın uygulama ve pedagojik taleplere duyarlı bir gelişim gösterdiğini, ancak teorik ve disiplinlerarası unsurların daha da güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Sonuç

Bu çalışma kapsamında, Türkiye’deki müzik teorisi alanında 2022 ile 2026 (Nisan dahil) tarihleri arasında yazılan lisansüstü tezler çeşitli açılardan analiz edilmiş ve bu alanın güncel akademik durumu hakkında kapsamlı bulgular elde edilmiştir. Öncelikle tez türlerine ilişkin elde edilen veriler, yüksek lisans tezlerinin en büyük paya sahip olduğunu göstermektedir. Doktora tezlerinin oranının önemli bir seviyede olması, alanda ileri düzey araştırma potansiyelinin bulunduğunu ifade etse de bu seviyenin henüz yüksek lisans düzeyi kadar yaygın olmadığı anlaşılmaktadır. Sanatta yeterlik tezlerinin sayısının oldukça az olması ise, müzik teorisi alanında uygulama odaklı ve sanatsal araştırmaların yeterince gelişmediğini göstermektedir.

Türkiye’de müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin özellikle 2022–2024 yılları arasında sayısal olarak yoğunlaştığı belirlenmiştir. İncelenen tezler içerisinde yüksek lisans çalışmalarının tüm yıllarda en büyük paya

sahip olduğu, doktora tezlerinin ise daha sınırlı düzeyde kaldığı görülmüştür. Sanatta yeterlik tezlerinin yalnızca son yıllarda ortaya çıkması ve sayıca az olması, bu tez türünün alan içerisindeki temsil düzeyinin henüz sınırlı olduğunu göstermektedir. Ayrıca 2025 yılında tez üretiminin devam ettiği, 2026 yılına ilişkin verilerin ise yalnızca yılın belirli bir dönemini kapsaması nedeniyle sınırlı olduğu anlaşılmıştır.

Üniversitelerin dağılımına dair elde edilen sonuçlar, akademik faaliyetlerin belirli kurumlar etrafında yoğunlaştığını net bir şekilde ortaya koymaktadır. Özellikle İstanbul Teknik Üniversitesi’nin yüksek lisans ve doktora seviyelerinde açık bir farkla önde olması, bu kurumun Türkiye’de müzik teorisi alanında bir merkez konumunda bulunduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra bazı köklü üniversitelerin daha sınırlı ama sürekli katkılarda bulunduğu, birçok üniversitenin ise az sayıda teze temsil edildiği dikkat çekmektedir. Bu durum, alanın ülke genelinde yaygınlaşmasına rağmen, kurumsal açıdan dengeli bir dağılım sergilemediğini göstermektedir.

Araştırma bulguları, Türkiye’de müzik teorisi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin büyük ölçüde Lisansüstü Eğitim Enstitüleri bünyesinde yoğunlaştığını göstermektedir. Özellikle yüksek lisans ve doktora düzeyindeki tezlerin bu enstitülerde daha fazla yer alması, lisansüstü eğitimde merkezi enstitü yapılarının belirleyici bir konuma sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanında, Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitülerinin alana yönelik uzmanlaşmış bir yapı sunduğu, Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Enstitülerinde gerçekleştirilen çalışmaların ise müzik teorisinin disiplinlerarası niteliğini yansıttığı belirlenmiştir. Güzel Sanatlar Enstitülerinde tüm tez türlerinde daha sınırlı bir dağılım görülmekle birlikte, sanatta yeterlik çalışmalarının ağırlıklı olarak bu enstitülerde yürütüldüğü anlaşılmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde, müzik teorisi alanındaki lisansüstü çalışmaların farklı enstitüler bünyesinde yürütülmesi, alanın çok yönlü akademik yapısını ortaya koyarken; sanatta yeterlik tezlerinin sayıca az olması, uygulamaya dayalı akademik çalışmaların sınırlı düzeyde kaldığını göstermektedir.

Anabilim dallarına göre yapılan dağılım analizi, müzik teorisi çalışmalarının büyük ölçüde “Müzikoloji ve Müzik Teorisi” ile “Müzik Teorileri” anabilim dallarında yoğunlaştığını göstermektedir. Bu durum, müzik teorisi alanındaki lisansüstü çalışmaların ağırlıklı olarak belirli uzmanlık alanları bünyesinde yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, eğitim bilimleri, sosyal bilimler ve diğer alanlarla ilişkili çalışmaların sınırlı sayıda olması, disiplinlerarası araştırmaların yeterli düzeyde çeşitlenmediğini göstermektedir.

Araştırmada müzik teorisi alanındaki lisansüstü tezlerde danışmanlık görevlerinin akademik unvanlara göre farklılaştığı ortaya konmuştur. Yüksek lisans tezlerinde danışmanlıkların ağırlıklı olarak Doç. Dr. unvanına sahip öğretim üyeleri tarafından yürütüldüğü belirlenirken, doktora tezlerinde ise danışmanlık görevlerinin büyük ölçüde Prof. Dr. unvanına sahip öğretim üyelerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Dr. Öğr. Üyesi unvanına sahip danışmanların katkısının ise daha sınırlı düzeyde kaldığı anlaşılmıştır. Sanatta yeterlik tezlerinin sayıca az olması nedeniyle danışmanlık dağılımının da

Araştırma konularının dağılımına bakıldığında, müzik teorisi ile ilgili tezlerin çoğunlukla eğitim-öğretim süreçleri ve öğrenci merkezli faktörler etrafında yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Bu durum, alanın pedagojik boyutunun oldukça belirgin olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan tarihsel ve kuramsal çalışmaların daha az sayıda kalması, klasik müzik teorisi araştırmalarının ikinci planda kaldığını düşündürmektedir. Ayrıca, disiplinlerarası ve analitik çalışmalardaki kısıtlı düzey, özellikle teknoloji, bilişsel bilimler ve veri analizi gibi alanlarla entegrasyonun artırılması gerektiğini göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye’de müzik teorisi alanındaki lisansüstü çalışmaların son yıllarda sayısal olarak arttığı ve alanın akademik açıdan gelişim gösterdiği görülmektedir. Ancak tezlerin büyük ölçüde yüksek lisans düzeyinde yoğunlaşması, doktora ve özellikle sanatta yeterlik çalışmalarının sınırlı kalması, alanın ileri düzey ve uygulama temelli araştırmalar açısından geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca çalışmaların belirli üniversite, enstitü ve anabilim dallarında yoğunlaşması, alanın kurumsal olarak belirli merkezlerde toplandığını göstermektedir. Araştırma konularının çoğunlukla eğitim-öğretim süreçleri üzerinde yoğunlaşması dikkat çekerken, disiplinlerarası, kuramsal ve analitik çalışmaların daha sınırlı düzeyde kaldığı belirlenmiştir. Bu durum, müzik teorisi alanında araştırma çeşitliliğinin artırılmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma Türkiye’deki müzik teorisi alanının mevcut akademik durumunu sergilemekte ve alanın gelişim yönelimlerine dair kıymetli ipuçları sunmaktadır. Elde edilen bilgilerin, gelecekteki araştırmalara yön vermesi ve müzik teorisi alanındaki akademik üretimin daha dengeli, çeşitli ve derin bir yapı kazanmasına katkıda bulunması hedeflenmektedir.

Etik kurul onayı

Bu araştırmada insan, hayvan ve hassas veriler kullanılmadığı için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Yazarlık katkısı

Çalışmanın tasarımı ve konsepti: AC,BK; verilerin toplanması: AC; sonuçların analizi ve yorumlanması: AC; çalışmanın yazımı: AC, BK. Tüm yazarlar sonuçları gözden geçirmiş ve makalenin son halini onaylamıştır.

Finansman kaynağı

Yazarlar, çalışmanın herhangi bir finansman almadığını beyan etmektedir.

Çıkar çatışması

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Ethical approval

Ethical committee approval is not required for this research as it does not involve the use of human or animal subjects or sensitive data.

Author contribution

Study conception and design AC,BK; data collection: AC; analysis and interpretation of results: AC; draft manuscript preparation: AC,BK. All authors reviewed the results and approved the final version of the article.

Source of funding

The authors declare the study received no funding.

Conflict of interest

The authors declare that there is no conflict of interest.

Kaynakça

- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Çavuş, M. N. (2024). Turizm, sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği ekseninde 2000-2024 yıllarında yayınlanmış akademik çalışmalara yönelik bibliyometrik bir inceleme. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 22(2), 268-293. <https://doi.org/10.33688/aucbd.1470690>
- Çiçek, V. (2022). Türkiye’de müzik teorileri konularına ilişkin olarak yapılmış lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Turkish Studies - Social*, 17(4), 533-554. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.62842>
- Kalkanoğlu, B. (2020). Türkiye’de 2013-2020 yılları arasında piyano alanında yazılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(48), 289-302. <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.46476>
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karkın, A. M. (2011). Müzik bilimleri alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(2), 143-149. <https://izlik.org/JA93FR53AX>
- Kumar, M., George, R. J. ve PS, A. (2023). Bibliometric analysis for medical research. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 45(3), 277-282. <https://doi.org/10.1177/02537176221103617>
- Önal, G. F. (2012). *Türkiye’deki üniversitelerde 1982-2010 yılları arasında düzenlenmiş müzik başlıklı kongre ve sempozyumlarda sunulan bildirilerin sonuç ve önerilerinin incelenmesi* (Tez No. 321217) [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Özgür, Ü. ve Aydoğan, S. (2018). *Müziksel işitme okuma eğitimi ve kuram* (8. baskı). Arkadaş Yayınevi.
- Şirin, C. ve Kıvılcım, T. (2022). Türkiye’de müzik alanında yazılmış eylem araştırmasını içeren lisansüstü tezlerin incelenmesi. B. Aytemur & B. Çokamay (Ed.), *Müzik sanatı ve eğitiminde çağdaş yaklaşımlar III* (ss. 55-66) içinde. Eğitim Yayınevi.
- Üstün, H. (2020). Türkiye’de üflemeli çalgılar alanında yazılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Balkan Müzik ve Sanat Dergisi*, 2(1), 26-41. <https://izlik.org/JA57GB68HF>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Extended abstract

Introduction

The study defines music theory as a foundational discipline that explains the principles and practices of music, playing a critical role in music education and musical development. Recognizing that postgraduate theses are significant indicators of academic interest and scientific trends, the research aims to reveal the current academic landscape of the field by analyzing theses produced between 2022 and 2026.

Method

The study employed a document analysis method, which is a systematic way of evaluating written records and materials. Data were obtained from the Council of Higher Education (YÖK) National Thesis Center database. By using specific keywords, 143 publicly accessible and distinct theses were identified and included in the research. The data were categorized by thesis type, year, university, institute, department, advisor title, and research topic. Statistical analysis was conducted using frequency (n) and percentage (%) values.

Findings, Discussion and Results

Master's theses constitute the majority (62.94%), followed by doctoral theses (34.26%), while proficiency in arts theses remain limited (2.80%). Istanbul Technical University emerges as the central institution, and "Graduate Education Institutes" are the primary settings for this academic production.

Research is heavily concentrated in the departments of "Musicology and Music Theory" and "Music Theories". Doctoral supervision is largely performed by professors, reflecting a focus on academic seniority for advanced research.

Thematic distribution reveals a strong focus on music theory education, teaching processes, and student-centered variables (e.g., anxiety, success), rather than theoretical or interdisciplinary studies.

The field has shown a significant intensification of thesis production between 2022 and 2024, yet it still faces challenges regarding stable, long-term growth. The study highlights a clear need to increase research output at the doctoral and proficiency in arts levels.

There is a requirement to foster interdisciplinary approaches—specifically integrating technology, cognitive science, and data analysis—and to deepen the focus on core theoretical research, which has been overshadowed by pedagogical studies.

The findings serve as a roadmap for future researchers, suggesting that while the field is institutionally consolidated, it must diversify its methodology and thematic breadth to reach greater academic maturity.